

Binnen de vaste commissie voor Europese Zaken bestond bij een aantal fracties de behoefte om aan het kabinet enkele vragen en opmerkingen voor te leggen met betrekking tot de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken d.d. 25 januari 2022 en het Verslag van de Raad Algemene Zaken d.d. 14 december 2021 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2442)

De fungerend voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Belhaj

De adjunct-griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
De Vrij

**Geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken d.d.
25 januari 2022 (2022Z00526)**

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda ten behoeve van de Raad Algemene Zaken d.d. 25 januari 2022 (RAZ) en danken de Minister voor de nadere toelichting. De leden hebben een aantal aanvullende vragen en opmerkingen bij de geannoteerde agenda.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken van 25 januari 2022 en hebben hier nog enkele vragen over.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda en hebben hierover nog enkele vragen.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister waarom de situatie in Rusland en Oekraïne, de situatie Hong Kong en Taiwan en de acties die China daar onderneemt en de situatie in Wit-Rusland niet op de agenda staan. Daarnaast vragen zij waarom het feit dat de Zweedse overheid honderden extra troepen heeft gestuurd naar het eiland Gotland in de Oostzee vanwege een Russische dreiging niet op de agenda staat. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister waarom de spanningen overall aan de Europese grens geen agendaonderdeel zijn van de Raad Algemene Zaken. De leden van de CDA-fractie maken zich grote zorgen over deze toenemende dreigingen en toenemende spanningen op steeds meer terreinen en tussen steeds meer landen waaronder EU-lidstaten, volgens deze leden moet dit hoog op de agenda staan van de Europese regeringsleiders en dient dat een belangrijk onderdeel te zijn van de eerstvolgende Europese Raad en de agenda van het Frans EU-voorzitterschap. Daarom vragen de leden van de CDA-fractie de Minister waarom dit niet op de agenda van deze Raad Algemene Zaken staat, of de Minister dit wilt agenderen zover het niet ter sprake komt en wat de inbreng van het Nederlands kabinet is in deze cases.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister een update te geven van, en anders daar naar te vragen tijdens de RAZ, het voorbereiden van opties voor economische sancties richting Rusland en daarbij ook aan te geven welke implicaties dat heeft voor de Europese economie en welke sectoren daarbij geraakt worden.

De leden van de CDA-fractie hebben aangaande de oplopende spanningen met Rusland nog een vraag aan de Minister. Zo vragen deze leden de Minister nader in te gaan op het bericht dat de Verenigde Staten (VS) voor de Europese Unie (EU) aan het zoeken is naar extra gastoevoer in het geval van een gewapend conflict in Oekraïne en Rusland de gaskraan dichtdraait. Deze leden vragen de Minister of de EU daar zelf niet mee aan de slag gaat of is gegaan, welke vorderingen de VS daarin heeft gemaakt en op welke manier dat is afgestemd met of door de VS. De leden van de CDA-fractie vragen bovendien aan de Minister of deze kan aangeven in hoeverre gasvoorzieningen uit Afrika Europa bereiken en in welke mate dat opgevoerd kan worden, deze leden denken daarbij met name aan de gasleidingen vanuit Algerije naar Spanje.

Aangaande Belarus vragen de leden van de CDA-fractie de Minister in te gaan op het rapport¹ van de multilaterale luchtvaartorganisatie ICAO waarin de feiten over het vorig jaar in Belarus tot landing gedwongen passagiersvliegtuig onderzocht zijn. Deze leden vragen de Minister welke conclusie hij aan dat onderzoek hangt en op welke manier dit besproken wordt in de EU en of dit tot eventuele sancties of andere acties leidt.

De leden van de SP-fractie hebben de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken van 25 januari met interesse gelezen. De leden hebben hier nog een aantal vragen over.

De leden van de Volt-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda en hebben hierover nog enkele vragen.

Wetgevingspakket «versterking van democratie en integriteit van verkiezingen»

De leden van de VVD-fractie lezen dat de Minister in de geannoteerde agenda opmerkt dat de kabinetsappreciatie van het wetgevingspakket van de Commissie wordt uitgewerkt in drie verschillende BNC-fiches, die op 21 januari aanstaande met de Kamer worden gedeeld. Die BNC-fiches worden vervolgens op 10 februari 2022 besproken in het commissiedebat van de commissie voor Binnenlandse Zaken. De bespreking in de RAZ zal dus vooruitlopen op een bespreking in de Tweede Kamer. Hoewel de Minister de verwachting uitspreekt dat de discussie tijdens de Raad Algemene Zaken vooral op hoofdlijnen zal zijn achten de leden van de VVD-fractie deze timing onfortuinlijk, zeker ook in combinatie met het feit dat de Fransen op deze onderwerpen toch zullen inzetten op enige vorm van conclusies. Hoe borgt de Minister dat eventuele conclusies nog voldoende ruimte geven om in de Tweede Kamer het Nederlands standpunt te bespreken? Kan de Minister toezeggen dat hij hier geen onomkeerbare stappen gaat zetten? Zeker ook nu er op het voorstel over het pakket van politieke reclame een parlementair voorbehoud is geplaatst.

De leden van de D66-fractie zijn blij dat het Franse voorzitterschap voortgang wil maken op het wetgevingspakket «Versterking van democratie en integriteit van verkiezingen». Wat de leden van de D66-fractie betreft heeft versterking van democratie altijd prioriteit. De leden lezen dat de voorstellen over de mobiele burgers naar verwachting pas later in het voorzitterschap zullen worden behandeld. De leden lezen daarnaast dat het de bedoeling is dat de nieuwe regels in het voorjaar van 2023 in werk treden. Kan de Minister toelichten wat precies bedoeld wordt met actualiseren van het kiesrecht voor mobiele burgers? De leden vragen de Minister of er voorstellen in het wetsvoorstel zitten die Nederland voor 16 maart al zou kunnen implementeren ten behoeve van de gemeenteraadsverkiezingen? Wanneer verwacht de Minister dat de Europese Unie voortgang zal maken met dit wetsvoorstel? En kan de Minister op hoofdlijnen uiteenzetten wat de inbreng van Nederland zal zijn in de Raad over dit onderwerp? Verwacht de Minister dat er al kaders over dit wetgevingspakket zullen worden afgesproken in de komende Raad? Hoe zal de Minister er zich voor inspannen dat er geen onomkeerbare stappen worden gezet in deze raad, in afwachting van het debat met de Kamer over dit onderwerp op 12 februari? Zal hij zich in de Raad uitspreken tegen het vastleggen van kaders van deze wetten, in afwachting van het debat met de Kamer op 12 februari over dit wetgevingspakket? Wat is in de ogen van deze Minister noodzakelijk om het stemrecht van mobiele burgers te verbeteren? Zijn er stappen die de Minister overweegt naar aanloop van de gemeenteraadsverkiezingen om het stemrecht voor mobiele burgers te

¹ ICAO, 17 januari 2022, ICAO releases fact-finding report on Ryanair FR4978.

verbeteren? Hoe worden op dit moment EU-burgers geïnformeerd over hun recht om te stemmen in Europese verkiezingen? En hoe worden zij gefaciliteerd om dit zo makkelijk mogelijk te maken? Zal het kiesrecht voor EU-burgers uit een andere lidstaat voldoende geactualiseerd zijn voor de komende gemeenteraadsverkiezingen zodat deze kiezers zich bewust zijn van hun stemrecht?

De leden van de D66-fractie verwelkomen het voorstel over gerichte politieke reclame. De leden vragen zich af in hoeverre de regels, die betrekking hebben op technieken voor targeting en amplificatie, eventueel raakvlak zullen hebben met regels uit de Digital Services Act. Daarnaast lezen de leden dat het voorstel van de Commissie zorgt voor veilig gebruik van persoonsgegevens. Zij lezen dat het gebruik van gevoelige persoonsgegevens zonder de uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene wordt verboden en vragen de Minister toe te lichten wat onder «gevoelig» valt. Voor welke bedrijven zal deze wet gaan gelden? Is de Commissie voornemens de wetten over transparantie en gerichte politieke reclame ook voor bedrijven uit niet-EU landen te laten gelden die actief zijn in EU-landen? Zullen deze voorstellen alleen in het digitale domein gelden of ook voor politieke reclame in andere gebieden? De leden lezen dat de nationale gegevensbeschermingsautoriteiten toezicht moeten gaan houden op het gebruik van persoonsgegevens voor politieke targeting. De leden vragen zich af of dit niet zal leiden tot discrepantie tussen de verschillende lidstaten die op verschillende manieren toezicht houden. Hoe kijkt de Minister hier tegenaan? De aan het woord zijnde leden lezen daarnaast dat de voorgestelde wet ook betrekking heeft op thematisch georiënteerde reclame die het resultaat van verkiezingen kan beïnvloeden. Deze leden vragen de Minister toe te lichten welke soort reclames hier onder kunnen vallen, aangezien dit een heel breed spectrum aan reclames omvat.

De leden van de PVV-fractie vragen of er een besluit zal worden genomen over de «kaders» van het pakket «Versterking democratie en integriteit van verkiezingen»? Zo ja, wat zal dit besluit behelzen en wat wordt de inzet van het kabinet?

De leden van de PVV-fractie vragen hoe het vast stellen van deze kaders zich verhoudt tot het parlementair behandelvoorbehoud op het voorstel over politieke reclame? Hoe kan de Kamer de inzet van het kabinet extra controleren als onduidelijk is welk besluit er mogelijk zal worden genomen en wat de exacte inzet van het kabinet zal zijn?

De leden van PVV-fractie vragen of het kabinet heel concreet, en dus duidelijker dan de passage uit de geannoteerde agenda «in algemene zin geldt dat het kabinet positief is» kan aangeven wat de inzet op de RAZ zal worden ten aanzien van het wetgevingspakket «Versterking van democratie en integriteit van verkiezingen»?

De leden van de CDA-fractie lezen dat er tijdens de RAZ een verkennend debat zal worden gevoerd over het nieuwe wetgevingspakket «Versterking van democratie en integriteit van verkiezingen». De kabinetsappreciatie van het wetgevingspakket van de Commissie wordt uitgewerkt in drie verschillende BNC-fiches, die op 21 januari naar de Kamer gestuurd zullen worden zo valt te lezen in de geannoteerde agenda. De BNC-fiches worden op 10 februari 2022 besproken in een commissiedebat. Naar verwachting zal het Franse voorzitterschap tijdens deze RAZ middels Raadsconclusies willen vaststellen wat de kaders zijn van dit pakket. Het kabinet verwacht dat een groot aantal lidstaten hierover nog geen officiële positie heeft bepaald. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister wat dan de inzet van het kabinet is en wanneer deze op 21 januari gepubliceerd wordt en 25 januari in de RAZ besproken hoe de Kamer dan een

oordeel over deze inbreng kan hebben. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister indien hij instemt met de kaders van dit pakket door het Frans voorzitterschap dat daarbij altijd een voorbehoud zit gezien de input die het Nederlandse parlement nog moet geven op dit wetgevingspakket.

De leden van de Volt-fractie lezen dat de Minister aangeeft dat het Franse voorzitterschap tijdens de RAZ middels Raadsconclusies de kaders van dit pakket vast wil stellen. De Kamer wordt echter pas 21 januari middels BNC-fiches geïnformeerd over de Nederlandse positie, waardoor er geen mogelijkheid meer is tot een gesprek met de Kamer over de Nederlandse positie. Welke punten zal Nederland inbrengen in de verkennende discussie? Welke elementen zou Nederland graag terugzien in de Raadsconclusies? Kan de Minister toezeggen binnen een week de Kamer te informeren over de Nederlandse inbreng in de Raad op dit onderwerp? Aangezien Nederland verwacht dat veel lidstaten nog geen officiële positie hebben bepaald, zal Nederland pleiten voor het uitstellen van de Raadsconclusies tot de volgende RAZ?

De leden van de Volt-fractie vragen hoe de Europese voorstellen zich verhouden tot al bestaande Nederlandse wetgeving? Waar zitten convergenties en divergenties? Zullen er aanpassingen in Nederlandse wetgeving plaats moeten vinden om in lijn te zijn met de voorstellen van de Europese Commissie? Hoe staat Nederland daartegenover? Kan Nederland zich vinden in de keuze om regels over politieke advertenties en micro-targeting op EU-niveau in plaats van nationaal niveau te stellen?

Prioriteiten van het Franse voorzitterschap

De leden van de VVD-fractie kijken uit naar hoe Frankrijk het komende halfjaar het voorzitterschap zal invullen. De Fransen hebben een ambitieus programma neergelegd. Kan de Minister toelichten welke prioriteiten hij zelf ziet en uiteenzetten en op welke thema's de verwachting is dat er ook echt concrete stappen zullen worden gezet? En kan hij hierbij tevens ingaan op de belangrijkste discussiepunten op die thema's en de Nederlandse positie hierin?

De leden van de VVD-fractie willen benoemen dat tijdens een openbaar digitaal gesprek met de vaste commissie voor Europese Zaken op 12 januari de Franse Ambassadeur Luis Vassy bevestigde dat voor Frankrijk het migratiepakket hoog op de agenda staat en dat er een instantie opgetuigd zal worden dat het Schengenverdrag in de praktijk gaat regelen. Zoals bekend is het boeken van voortgang op dit thema in Europees verband voor de leden van de VVD-fractie van groot belang. Kan de Minister aangeven hoe hij dit voorstel beoordeelt en wat de komende tijd de Nederlandse inzet zal zijn bij het migratiepakket? En op welke wijze de Franse inzet tot een doorbraak zou kunnen zorgen en op welke punten de Minister dit het meest kansrijk acht?

De leden van de D66-fractie lezen dat het Franse voorzitterschap met meerdere dossiers haast wil maken om zoveel mogelijk af te hebben voor april 2022. Kan de Minister aangeven hoe realistisch hij de inzet van het Franse voorzitterschap vindt? Op welke dossiers zal Nederland Frankrijk ondersteunen om ze zo snel mogelijk verder te helpen? Zal Nederland zich inspannen om Frankrijk te ondersteunen bij het verder brengen van het *Carbon Border Adjustment Mechanism*? Wat verwacht de Minister op dit dossier onder het Franse voorzitterschap? Verwacht de Minister dat dit tijdens het Franse voorzitterschap uit onderhandeld kan worden?

De leden van de CDA-fractie lezen dat Frankrijk een ambitieuze agenda heeft gepresenteerd voor haar voorzitterschap dit eerste halfjaar van 2022. Het kabinet ziet er naar uit om de bilaterale relatie te verdiepen en te versterken en samen te werken aan een sterk Europa zo stelt de Minister in de geannoteerde agenda. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister aan te geven waar die bilaterale relatie dan verdiept zal worden en op welke manier daar ook andere lidstaten bij betrokken kunnen worden. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister bovendien nader in te gaan op de agenda van het Frans voorzitterschap hoe ze de EU in de eerste helft van 2022 uit de COVID-pandemie willen helpen en eerste Europese stappen te zetten naar het nieuwe Europese normaal of de nieuwe realiteit waarin we leven met COVID. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister of het Frans voorzitterschap dus, zoals dat aan het begin van de pandemie genoemd werd, een exit strategie heeft opgesteld om in 2022 een punt achter de pandemie te zetten.

De leden van de SP-fractie zien dat er onder het Franse Voorzitterschap ambitie is voor Wetgeving over de financiering van Europese politieke partijen. Bij de RAZ zouden er kaders moeten worden vastgesteld. Kan de Minister aangeven wat de essentie is van dit voorstel en hoe dit het democratisch gehalte moet vergroten? Kan de Minister aangeven hoe dit voorstel past binnen de kaders van subsidiariteit en proportionaliteit?

De leden van de SP-fractie lezen dat de prioriteiten van het Frans Voorzitterschap worden besproken. Met name de lijnen: een soeverein Europa en een nieuw groeiemodel voor Europa baren de leden de nodige zorgen. Soevereiniteit kan doelen op meer bevoegdheden voor de Europese Unie ten koste van de lidstaten. Hoe kijkt de Minister naar deze lezing van deze prioritering? Het Franse Voorzitterschap lijkt vooral te willen intensiveren op zoveel mogelijk vlakken. Is de Minister het met deze lezing eens? Zijn er ook zaken waarop de ambities van Frankrijk niet worden gedeeld? Welke ambities van het Frans Voorzitterschap ziet de Minister zelf graag wel of niet in vervulling gaan?

De leden van de Volt-fractie vragen of de Minister een appreciatie kan geven van het werkprogramma van het Frans EU-voorzitterschap? Wat zijn de raakvlakken met het coalitieakkoord? Waar ziet de Minister mogelijkheden tot samenwerking en wat zouden mogelijke twistpunten kunnen zijn?

De leden van de Volt-fractie vragen of de Minister kan uitweiden over de Franse interpretatie van het begrip Europese strategische autonomie? Hoe verhoudt zich dit tot de Nederlandse invulling van dit begrip? Wat zijn te verwachten pijnpunten op de genoemde dossiers op basis van deze verschillende interpretaties?

De leden van de Volt-fractie vragen of de Minister kan uitweiden over de verwachtingen van de EU-AU top? Streeft de EU naar een gezamenlijke Raadspositie? Kan de Minister uitweiden over het krachtenveld in de Raad ten aanzien van een gezamenlijke EU-positie voor de EU-Afrika top? Wat is de positie van Nederland over de EU-Afrika relatie en specifiek ten aanzien van de aankomende top? Wat zijn hierbij de prioriteiten? Hoe verhouden deze zich tot de prioriteiten aangegeven door het Franse voorzitterschap?

De leden van de Volt-fractie vragen wat de verwachtingen zijn voor de top over de Westelijke Balkan? Welke punten staan er op de agenda? Welke onderwerpen hebben voor Nederland prioriteit? Hoe verhouden deze zich tot de prioriteiten aangegeven door het Franse voorzitterschap?

De leden van de Volt-fractie vragen aan welke dossiers binnen het asiel- en migratiepact naar verwachting prioriteit wordt gegeven door het Franse voorzitterschap? Hoe verhoudt Nederland zich hiertoe?

De leden van de Volt-fractie lezen dat Frankrijk aangeeft prioriteit te geven aan het *Carbon Border Adjustment Mechanism* onder het Fit-for-55 pakket. Waar zitten hierbij de grootste twistpunten binnen de Raad? Wat is naar verwachting het tijdsplan voor een conclusie over CBAM? Wat zijn de verwachtingen voor voortgang op de andere dossiers van Fit-for-55?

Conferentie over de Toekomst van Europa

De leden van de VVD-fractie blijven zorg houden over de representativiteit van de inbreng en de ruimte die burgers krijgen binnen de Conferentie over de Toekomst van Europa. Zij hebben begrip voor het feit dat door de COVID-19 pandemie het organiseren van fysieke burgerpanels vaak niet mogelijk was, maar wil de Conferentie een succes worden en de conclusies ook daadwerkelijk gewicht hebben dan is het essentieel dat die ook echt gedragen zijn. De leden vragen de Minister of hij hierop kan reflecteren, zeker nu de eindfase van de conferentie nadert. Is de Minister tevreden over stand van zaken en ziet hij nog mogelijkheden om de Conferentie breder onder de aandacht van de Nederlanders te brengen en de ruimte voor de burgers tijdens de conferentie te vergroten? Kan de Minister aangeven wat zijn eerste appreciatie is van de conclusies van de verschillende werkgroepen en de resultaten uit de onderzoeken die de regering zelf heeft uitgezet? Welke suggesties acht hij kansrijk?

De leden van de D66-fractie kijken met belangstelling naar de inzet van het kabinet met betrekking tot de Conferentie over de Toekomst van de Europa. Deze leden verwelkomen het standpunt dat de aanbevelingen in het eindverslag de inbreng van burgers moeten reflecteren. Zij vragen de Minister of hij kennis heeft genomen van de verschillende uitkomsten van de burgerpanels zoals de wens voor transnationale kieslijsten, het uitbreiden van het EU rechtsstaatsmechanisme en het afschaffen van de unanimiteitsregel. Hoe kijkt de Minister naar deze uitkomsten uit het burgerpanel? Hoe zal hij hier tijdens de Raad opvolging aan geven? Wat is het krachtenveld in de Raad ten aanzien van deze voorstellen? Hoe is het krachtenveld in de Raad op dit moment ten aanzien van een verdragswijziging als mogelijke uitkomst van de Conferentie? Is de Minister voornemens de resultaten van de Conferentie zo veel mogelijk mee te nemen in het standpunt van Nederland en de discussie over een verdragswijziging te agenderen en op gang te brengen? Gaat de Minister het momentum dat de Conferentie over de Toekomst van Europa genereert ook gebruiken om de wensen van Nederland op gebied van democratische vernieuwingen te bespreken? Deze leden vragen de Minister welke stappen hij gaat zetten richting een volwaardig Spitzenkandidaten systeem en het recht van het Europees Parlement om individuele Eurocommissarissen weg te sturen? Gaat hij dit tijdens de plenaire vergadering van de Conferentie opbrengen? Is de Minister voornemens deze punten mee te nemen in de besprekingen in de Raad? Als dat niet tijdens de aankomende plenaire van de Conferentie is, wanneer zal hij hier dan actie op gaan ondernemen?

De leden van de PVV-fractie vragen hoeveel er door het Europees Parlement tot op heden is uitgegeven aan de Conferentie over de Toekomst van Europa? En waaraan is dit geld gespendeerd?

De leden van de PVV-fractie vragen hoeveel er door de Europese Commissie tot op heden uitgegeven is aan de Conferentie over de Toekomst van Europa? Uit welke begrotingslijn? En waaraan is dit geld gespendeerd?

De leden van de SP-fractie merken op dat ook de Conferentie over de Toekomst van Europa weer op de agenda staat van de Raad Algemene Zaken. Er valt te lezen dat de plenaire vergaderingen en verschillende burgerpanels vanwege COVID-19 zijn uitgesteld. Heeft dit nog invloed op de planning en de einddatum van de resultaten van de Conferentie over de Toekomst van Europa? Waarom is er voor de tussenverslagen enkel uitgegaan van de vragen die al door de Europese Commissie waren bedacht en precies in het straatje vallen van de ambities van de Europese Commissie? Is nagedacht over alternatieve vragen, zoals het democratisch gehalte van de Europese Unie? Zo nee, waarom niet?

De leden van de Volt-fractie lezen dat er intussen drie burgerpanels zijn geweest, waarin aanbevelingen zijn opgesteld onder andere over het instellen van transnationale kieslijsten. Wat is de appreciatie van de Minister hiervan? Kan de Minister aangeven welke aanbevelingen er gedaan zijn rondom het hervormen van de EU? Kan de Minister een reactie geven op deze aanbevelingen? Hoe verhouden deze aanbevelingen zich tot de plannen in het coalitieakkoord? Zal Nederland er voor pleiten om deze aanbevelingen uit te voeren en implementeren, dan wel Europees dan wel nationaal?

De leden van de Volt-fractie benoemen dat in een eerder rapport de Europese Commissie benoemde dat een groot deel van de aanbeveling betrekking heeft op de informatiebehoefte van burgers. Kan de Minister uitweiden over de Nederlandse positie? Welke stappen zal dit kabinet nemen om Nederlandse burgers actiever te betrekken bij de Europese besluitvorming? Hoe staat Nederland tegenover het voorstel om jaarlijks burgerdialogen te organiseren?

De leden van de Volt-fractie lezen dat door de COVID-19 ontwikkelingen vele burgerdialogen dan wel zijn geannuleerd, dan wel online voortgezet. Hierdoor is de effectiviteit en het bereik van de conferentie significant gedaald. Daarnaast is de periode van de Conferentie ingekort met een jaar, waardoor er minder informatie opgehaald is. Zal Nederland pleiten voor een verlenging van de Conferentie om zoveel mogelijk burger te kunnen betrekken?

COVID-19: coördinatie op het niveau van de Europese Unie

De leden van de VVD-fractie lezen dat er nog geen overeenstemming is over de geldigheidsduur van de COVID-19 vaccinatie booster. Kan de Minister aangeven wat de Nederlandse inzet is in deze? En wanneer hier meer duidelijkheid over verschaft kan worden? Het is immers essentieel dat mensen weten waar ze aan toe zijn.

De leden van de D66-fractie constateren dat het kabinet voornemens is zo veel mogelijk in te zetten op een gecoördineerde aanpak van reismaatregelen ter bestrijding van het virus. De leden zijn blij om dit te lezen en vragen de Minister hier als Nederland het voortouw in te nemen, zodat een lappendeken aan regels voorkomen wordt. Vrij reizen is een van de grootste verworvenheden van de Europese Unie en de leden hechten er veel waarde aan dat deze vrijheid gewaarborgd blijft. De leden vragen de Minister toe te lichten wat het nut is van de stoplichtkaart van de EU en of deze nog actueel is. Kan de Minister garanderen dat het vrije verkeer van personen onbelemmerd blijft? Wat is de relatie tussen de stoplichtkaart en het vrije verkeer van personen?

Deze leden van de D66-fractie vragen zich daarnaast af hoe het mogelijk is dat EU-burgers die zich in een ander land dan het land van herkomst laten booster met moeilijkheden ervaren met het krijgen van een geldig vaccinatiebewijs in de app die daarvoor gebruikt wordt. Wat betekent dit voor onder andere buitenlandse studenten, grensarbeiders, mensen die in het buitenland werken? Deelt de Minister de mening dat het van groot belang is dat je je overal kan laten vaccineren? Kan de Minister toelichten wat de belemmeringen zijn die ondervonden worden in het beschikbaar maken van een coronatoegangsbewijs? Kan de Minister garanderen dat het zetten van een boostervaccinatie zoveel mogelijk aangemoedigd zal worden en zich hier voor inzetten in de raad?

De leden van de CDA-fractie lezen dat de stand van zaken aangaande de pandemie besproken zal worden. Hierbij zal ook COVAX besproken worden. Deze leden vragen de Minister nader in te gaan op wat hier besproken zal worden en wat de inzet is van de Nederlandse regering om COVAX te laten versnellen. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister dus om tijdens deze RAZ in te zetten op meer Europese inzet op COVAX en verzoeken de Minister daarop aan te dringen bij het Frans voorzitterschap. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister aangaande die exit strategie COVID nadrukkelijk in te gaan op en aandacht te vragen voor de luchtvaart en uniforme reisregels binnen de EU.

De leden van de Volt-fractie lezen dat in de Raadsaanbeveling en compromistekst de Raad lijkt uit te gaan van een geldigheidsduur van niet meer dan 180 dagen voor herstelcertificaten. Kan de Minister aangeven in hoeverre het Nederlandse beleid hierop zal worden afgestemd, gelet op de huidige Nederlandse geldigheidsduur van één jaar?

De leden van de Volt-fractie vinden het positief dat het kabinet pleit voor Europese coördinatie van maatregelen ten aanzien van reizen binnen en naar de EU. Wat zijn naar verwachting de grootste twistpunten? Wat is de Nederlandse inzet met betrekking tot de maatregelen voor reizen binnen de EU? Meer concreet, welke specifieke voorstellen zal Nederland doen voor de afspraken omtrent reizen en de geldigheid van het *Digital Covid Certificate*?

De leden van de Volt-fractie vragen of er in deze Raad stappen zullen worden gezet ter verbetering van de Europese gezondheidsunie? Zo ja, welke? Zal Nederland in de Raad specifieke toezeggingen doen om de Raad te bewegen tot een meer ambitieuze aanpak van vaccindonaties? Zal Nederland concrete voorstellen doen om de productiecapaciteit van vaccins en medicijnen in partnerlanden te verbeteren? Zal de Minister in deze Raadsvergadering de Raad opnieuw wijzen op het belang van een constructieve houding in Europa ten opzichte van het vrijgeven van patenten in de Wereldhandelsorganisaties, dan wel het onderhandelen van gedwongen licenties, naar aanleiding van de recente uitspraken van de directeur-generaal van de Wereldhandelsorganisatie Ngozi Okonjo-Iweala? Welke bijdrage zal Nederland leveren aan de TeamEuropa aanpak?

Relatie tussen de EU en het VK

De leden van de VVD-fractie vinden goede betrekkingen tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk (VK) van groot belang voor Nederland en ondersteunen de inzet dat de focus van de gesprekken tussen de EU en het VK ligt bij het oplossen van de praktische problemen zoals opgebracht door het VK en de Noord-Ierse belanghebbenden, waarbij volledige implementatie van het Protocol het einddoel blijft. De leden van de VVD-fractie steunen dan ook de Nederlandse inzet dat een

situatie waarin het VK zich beroept op artikel 16 en daarmee het Protocol (deels) buiten werking stelt, moet worden voorkomen, aangezien dit de balans kan verstoren tussen de doelen van het Protocol maar tegelijkertijd het belang zal benadrukken dat de Commissie, in nauwe samenspraak met de Raad, op alle scenario's voorbereid is.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister met betrekking tot de situatie aan de Noord-Ierse grens en de controverserige en onderhandelings die daarover zijn ontstaan hoe lang de EU nog in onderhandeling met de Britten gaat blijven hierover en op welk moment er een einde aan deze situatie moet komen. Deze leden vragen voorts tot welke problemen aan de grens deze situatie heeft geleid of dat dit in praktijk eigenlijk helemaal niet tot veel problemen heeft geleid. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister een stand van zaken te geven van de in gebrekestellingsprocedure die de EU is gestart aangaande het niet naleven van het protocol door de Britten. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister voorts hoe het staat met het Frans Britse vissersconflict, en in hoeverre het Frans voorzitterschap dit voorzitterschap aangrijpt om daar een oplossing voor te zoeken.

De leden van de SP-fractie constateren dat er gesproken zal worden over de relatie EU-VK en de scheiding die inmiddels achter de rug is. Het hete hangijzer blijft de implementatie van het Protocol Ierland/Noord-Ierland. Er is een moment van toelichting voorzien vanuit de Europese Commissie. De Minister geeft aan dat het de oplossing vanuit de Europese Commissie steunt. Welke oplossing is dat precies? De Minister geeft aan dat er een voorkeur is voor de tactiek waarin de mogelijkheden die het Protocol biedt maximaal benut worden om tot gemeenschappelijke oplossingen met het VK te komen.

Overig

De leden van de PVV-fractie vragen of het klopt dat de EU-instellingen een akkoord hebben bereikt over drie nieuwe eigen middelen voor de EU? Zo ja welke en wat vindt het kabinet hiervan?

De leden van de PVV-fractie vragen wat de Minister vindt van het onzalige plan van Eurocommissaris Marija Gabriel over klimaatles in de klas? Is de Minister het met de leden van de PVV-fractie eens dat onderwijs een nationale aangelegenheid is en de Europese Commissie zich hier niet mee heeft te bemoeien?

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister in hoeverre de Europese economische autonomie wordt besproken. Deze leden vragen daarbij de Minister extra aandacht te vragen voor het chiptekort en de te verwachten tekorten. Deze leden vragen naar de stand van zaken omtrent de Chip act en verzoeken de Minister in de RAZ dit thema te koppelen aan economische en strategische agenda.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister aan te geven hoe het staat met de Europese *due diligence* wetgeving en daarmee het Europese IMVO kader waarop we aan het wachten zijn. Deze leden vragen de Minister bij zijn Franse collega aan te dringen op het realiseren van deze concept regelgeving.

**Verslag van de Raad Algemene Zaken d.d. 14 december 2021
(Kamerstuk 21 501-02, nr. 2442)**

Aan de hand van het geagendeerde verslag van de vorige Raad Algemene Zaken hebben de leden van de Volt-fractie ook nog de volgende vragen en opmerkingen.

De leden van de Volt-fractie lezen dat bij de bespreking van de Russische troepenopbouw aan de grens met Oekraïne lidstaten het eens waren dat de EU aan Rusland duidelijk moet maken dat er bij een eventuele militaire inval in Oekraïne zeer serieuze consequenties volgen. Nederland riep conform de motie-Brekelmans c.s.² opnieuw op tot het voorbereiden van opties voor economische sancties. In hoeverre heeft de Raad voorbereidingen getroffen voor het instellen van mogelijke sancties tegen Rusland? Is er overeenstemming in de Raad over te treffen maatregelen?

De leden van de Volt-fractie benoemen dat de VS ziet Nord Stream 2 als ideaal pressiemiddel tegen Rusland. De VS hebben al sancties opgelegd tegen Russische bedrijven die betrokken zijn bij Nord Stream 2. De Duitse Bondskanselier Scholz bepleit dat Nordstream 2 gesteund wordt zolang Rusland gas niet inzet als «geopolitiek wapen». Maar de druk op de Duitse overheid om de Nord Stream 2 gasleiding niet in gebruik te nemen bij verdere Russische agressie neemt toe. Hoge Vertegenwoordiger van de EU Borrell noemde het ondenkbaar dat de EU enerzijds sancties zou instellen tegen Rusland en anderzijds de pijpleiding zou openen. In het schriftelijk overleg over de ingelaste NAVO-ministeriële bijeenkomst op 7 januari 2022 noemde de vorige Minister deze sanctie een Duitse aangelegenheid omdat Nord Stream 2 over Duits grondgebied loopt.³ Nord Stream 2 loopt ook over Deens grondgebied en er zijn ook Nederlandse bedrijven betrokken bij de aanleg ervan. Nord Stream 2 is dus een Europese aangelegenheid en het inzetten ervan als pressiemiddel tegen Rusland is dus volgens de leden van de Volt-fractie ook een Europese aangelegenheid. Of in woorden van Minister Hoekstra: «Problemen van de 21^e eeuw kennen geen grenzen. Dat geldt ook voor de oplossingen.» Vandaar dat de leden de vraag nogmaals aan de huidige Minister stellen: staat het kabinet achter het inzetten van Nord Stream 2 als pressiemiddel tegen Rusland? Heeft de Minister zich hier in Europees verband ook over uitgesproken? Als het kabinet achter het inzetten van Nord Stream 2 als pressiemiddel tegen Rusland staat, heeft het kabinet dan ook nagedacht over alternatieve bronnen van gas voor Nederland?

De leden van de Volt-fractie benoemen dat de VS Amerikaans LNG als alternatief aanbiedt. Bij verbranding is dit vloeibare gas minder vervuilend dan gewoon gas, maar om het vloeibaar te maken moet het naar -162 graden Celsius worden gebracht waardoor het zuinigere karakter teniet wordt gedaan. Vervolgens wordt het Amerikaanse LNG per schip (met vieze stookolie) vervoerd naar Europa. Het Amerikaanse LNG wordt met behulp van *fracking* gewonnen; dit gaat gepaard met een enorme uitstoot van methaan.⁴ Methaan warmt het klimaat tachtig keer meer op dan dezelfde hoeveelheid CO₂ in de eerste twintig jaar dat het in de atmosfeer komt, volgens het Intergovernmental Panel on Climate Change. Na twintig jaar zet het meeste methaan zich om in CO₂ en op die manier blijft het honderden jaren in de atmosfeer. Is Nederland bereid op de lange termijn gebruik te maken van het zeer vervuilende Amerikaanse LNG? Zijn er duurzamere alternatieven voor gas dan het Amerikaanse LNG of Nord

² Kamerstuk 21 501-02, nr. 2433

³ Kamerstuk 28 676, nr. 384

⁴ National Geographic, 15 augustus 2019, <https://www.nationalgeographic.com/environment/article/fracking-boom-tied-to-methane-spike-in-earths-atmosphere>.

Stream 2? Of moeten we concluderen dat Nord Stream 2 als pressiemiddel geen optie is?